משנה · אחרונים · לחם שמים · סדר מועד

לחם שמים על משנה תענית

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לחם שמים על משנה תענית

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לחם-שמים-על-משנה-תענית/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 6
משנה ו 6
פרק ב 7
משנה א 7
משנה ב 7
משנה ג 7
משנה ד 8
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ט 9
משנה י 9
פרק ג 9
משנה ג 9
משנה ז 9
משנה ח 10
פרק ד 10
משנה ב 10
משנה ג 10
משנה ד 11
משנה ה 12
משנה ו 13
משנה ח 13

פרק א

משנה א

מזכירין. כתב תי"ט מדלא תני זוכרין ותני מזכירין וכדדייק הר"ן גבי השני מתקיע נ"ל דאשמעינן הא דירושלמי אסור להזכיר עד שיכריז ש"ץ עכ"ל:

ונ"ל שאינו דיוק שענין הזכירה הוא במחשבה בלבד בכל מקום. כמו זכור את יום השבת וכל חבריו הנמצאים מהקל. משו"ה איבעי ליה למיתני לשון הזכרה לומר שהיא בפה. שכן הוא מטבע הנוסף בזה השורש. כמו לא תזכירו לא ישמע על פיך ואחוזת מרעיו:

ולא דמי למתקיע. דהתם ודאי שפיר דייק ר"ה גאון. דיותר טוב לומר תוקע מהקל. דודאי משתמע תוקע בפועל:

ותדע דהא בשאלה משמע נמי דבעיא הכרזת ש"ץ. דחד טעמא אית להו. שלא יעשו אגודות וכדאיתא בטור (סימן קי"ז) בשם אבי העזרי ודוק (אף שאין נראה כן מדברי האחרונים ז"ל. ועמ"ש בס"ד במו"ק (סימן קי"ד) לטא"ח) ואפ"ה לא תני משאילין. ועוד בסמוך קרי לה שאלה להזכרת גשמים. לפירושא קמא דכתב הרע"ב במ"ב:

ותו התם בפ' א"ע דתנן נמי מזכירין גבורת גשמים בת"ה [ברכות ד' ל"ג ע"א]. מאי איכא למימר לדידן דקיי"ל דמכריזין קודם התפלה. א"כ לא הו"ל למיתני הכי. דהא לא בת"ה מזכירין. אלא ודאי ליתא לפירושא דתי"ט:

וע"ק מ"ט תני מזכירין לשון רבים. אי בש"ץ לחוד איירי ליתני מזכיר. כי אידך לישני דמתני' הראשון מזכיר. וכן העובר לפני התיבה. ועיין עוד לקמן מ"ב. ומיחוורתא כדכתבינן:

משנה ב

העובר לפני התיבה. עתי"ט שכתב ז"ל ומיהו לשון מזכירין דלעיל הוא בלשון רבים. כבר מיושב במה שכתבתי שם. ותדע דהא תו בכולה מתני' דלעיל תני נמי בלשון יחיד עכ"ל:

ולא הבנתי איך נתיישב. אם במה שאמר שם דלהכי תני מזכירין שכל ש"ץ וש"ץ מזכיר. במ"כ הוא דבר בטל דאם הדין כן בש"ץ א'. פשיטא שכך בכל ש"ץ וש"ץ. (אע"ג דתני בעלמא נשים דעלמא ל"ד להכא):

ותדע דאיפכא הוא. שהרי בכל מקום ששונה התנא דין הש"ץ. שונאו בלשון יחיד. דיקא נמי דקתני הכא העובר לפני התיבה. ולא קתני העוברים לפני התיבה. וכן בכל מקום כיוצא בו. על כן ברור הדבר בהפך. כמ"ש שם דמזכירין דלעיל לאו אש"ץ לחוד קאי. אלא אכולה ציבורא משמע. וניחא דנקט לשון רבים:

האחרון מזכיר. פירש הרע"ב המתפלל מוסף. וכתב תי"ט קצת יש לדקדק אמאי קרי ליה התם (בר"ה) השני והכא קרי ליה האחרון עכ"ל:

וי"ל דלא דמי להדדי. דהתם שחרית נמי ראוי לתקיעה. ובתחלה בו היו תוקעין. וקבעוה במוסף מן הסכנה ואילך. שייך טפי לישנא דשני שאין חילוק ביום. אבל כאן כאילו היום חלוק. ששחרית אינו ראוי להזכרה כלל. לישנא דאחרון עדיף דמשמע כאילו הוא עובר לפני התיבה ביום אחר:

ועי"ל מילתא אגב אורחה קמ"ל. דאפילו לדידן האידנא דעבדינן תרי יומי. כיון שהתחיל במוסף שוב אינו פוסק במנחה כדס"ל לרב משו"ה נסיב לישנא דאחרון. דביה כייל נמי תפלת המנחה שהיא אחרונה. וגם זה נכון אע"ג דלא מייתי מנה סייעתא לשמואל:

משנה ג

כדי שיגיע אחרון שבישראל. שלפעמי' מתעכבין קצת בירושלים עד שיעבור החג כולו עכ"ל תי"ט:

ונתעלמה ממנו הלכה שתלמוד ערוך הוא בידינו (סוכה דמז"א) דשמיני טעון לינה בירושלים. והוא מכלל פז"ר קש"ב לפי' התו'. דשמיני רגל בפ"ע הוא. הרי על כרחך בכל זמן הכל צריכין להיות בירושלים בשמיני עצרת. שטעון ראיית פנים כמו החג עצמו. ולכן לעולם ולכל אדם העולה לרגל. אין רק ט"ו ימים אחר המועד. עד ז' במרחשון:

לנהר פרת. עבתי"ט שחשב חשבונו' לכוין מדת ט"ו יום מירושלים. לקצה צפונה של א"י שהוא נהר פרת:

וצ"ע שהרי פרת אינו הולך בצפונה של א"י ביושר אלא באלכסון על פני קרן צפונית מזרחית. נוגע ואינו נוגע כנראה במפת העולם:

ואף שהכתוב הגביל את פרת בתחומי א"י. לא זכו שתתקיים להם אותה הבטחה. שהיתה על תנאי. וכן כתב הרמב"ם בספרו שכל יד נהר פרת לסוריא תחשב. ותנא בבית שני קאי. (עמ"ש בס"ד בחי' פ"ק דפסחים) ועוד באלכסון מתרבה הדרך כי אע"פ שירושלים קרובה לקצה מזרחה של א"י. ואינה רחוקה מן הירדן שהוא גבולה רק יום א' מ"מ אין שם מהלכו של פרת כנגד הירדן. אך רחוק בינו ובין פרת מהלך רב כי כל ארץ הארא"ביאה מפסיק ביניהם. כי פרת הוא ההולך קדמת סוריא וערב אל בבל ועובר בים הפרסי ונופל באוקיינוס הדרומי הנקרא הערבי. ועל כרחך אתה צריך לדברינו שכבר כתבנו והוכחנו בעזה"י בחי' הנז' באריכות. שבאמת מהלך שלשים יום הוא כי ליכא שיירתא. איברא כי שכיחי דאזלי ביממא וליליא. הוא דלא הוי אלא ט"ו יום כדתנן הכא.

ונסתייע מ"ש שם שגם שוכני ח"ל חייבים לעלות לרגל כל שאינם רחוקים יותר ממהלך ל' יום. ע"ש.

משנה לחם

בלח"ש על תנאי (אלא שלפעמים איזה מלכים אדירים בבית שני הרחיבו גבול א"י. וכבשו הסוריא תחתם לזמן מה. אך לא התמידה בידיהם).

משנה ד

היחידים. פירשו הרע"ב והרא"ש ת"ח שמיוחדים במעשיהם. והתי"ט השיג עליהם. מדאמר בגמרא איזה יחיד ואיזה תלמיד. ש"מ דיחיד עדיף מתלמיד והאריך בזה. וסוף דבריו וא"כ לא שפיר עביד הרא"ש שכתב ת"ח עכ"ל:

ואני אומר אטו לא שני ליה בין ת"ח לתלמיד סתמא. וכסבור הרב תי"ט שמלת חכם הסמוכה אצל תלמיד. איננה תואר. ומלת תלמיד דבוקה ופירושה תלמידו של חכם:

אבל הנר' אלי מוכרח בכמה מקומות. שגם החכמים נקראים ת"ח. ושם התואר הוא כך. ואין מלת תלמיד דבוקה. אבל הרצון בו תנמיד שהוא חכם. והיה ראוי לפי זה נומר בריבוי תלמידים חכמים. אבל לפי רוב השימוש בשם זה קצרו אותו. וחסרו ממנו המ"ם כאילו מלת תלמידי דבוקה. ואינה אלא כמו שאמרנו. שגם החכמים המובהקים קרויים ת"ח. וזה לענווה להם. לפי שנחשבים כולם תלמידים זה לזה. כדברי האומר הרבה למדתי מחבירי יותר מרבותי. ועוד שאין מחזיקים את עצמם שלמים בחכמה. אכן כמו שלא הגיעו לתכליתה. וכל ימיה' יצטרכו למלמד ילמדו ממנו. וא"כ אזיל ליה דיוקיה על הרא"ש והרע"ב ז"ל:

משנה ו

ממעטין באירוסין ובנישואין. כתב תי"ט משם התו' ר"ל שלא יהיו ששים כלל. וחמירי מט"ב שמארסין בו עכ"ל:

ואני אומר לענ"ד אין זה מוכרח. דודאי מי שאין לו אשה ובנים מותר לארס. מדקתני אירוסין דומיא דמו"מ ובנין ונטיעה. וממעטין נמי אכולהו קאי. דלא אסרו גם כן אירוסין ונישואין. אלא למעט בהם:

ומעצמו מבואר השיעור מה שהוא קורא ממעטין. דהיינו כשיש לו אשה ובנים. שאז אינו אלא רשות. דומיא דבנין של שמחה. וגם בט"ב נ"ל שלא הותר לארס בו. אלא בהאי גוונא במקום מצוה:

ודצריכינן לטעמא שלא יקדימנו. (ובאמת בגמרא ליתא אלא לענין ח"ה. מ"מ הפוסקים שהזכירוהו הוצרכו לו) הוא מפני שאינו אלא יום א'. והו"א אע"ג דמצוה עביד. אית ליה

לשהוייה בתר ט"ב. אבל פשוט שאין אירוסין מותרין בו לשמחה בעלמא. בשכבר יש לו אשה ובנים. אלא כדאמרן. דחדא דינא אית להו לימים הללו עם ט"ב. ועיין בב"י הל' ט"ב דמשמע דחמירא ליה אבילות ט"ב. משל ימים אלו שאמרו בהן ממעטין כשעברו אלו ולא נענו:

יצא ניסן. מ"ש הרע"ב וכל הדינים האלו בא"י אבל האיים הרחוקים כו' כל א' וא' שואל הגשמים בזמן שצריך להם. עמ"ש בזה בס"ד בחיבורי לטא"ח (סימן קט"ז):

פרק ב

משנה א

משנה לחם

ונותנין אפר מקלה כו' **ובראש** כמדומני שאז היו בלי תפלין. אולי היו אסורין בהם ג"כ. כמו בט"ב. ויתרות אלו התעניות על ט"ב. לענין אפר שנותנין תחת פאר. **אלא** שצ"ע מפני סתימת לשון המשנה. גם הר"מ שתק. עוד מסופקני אם יש סדר למשנה זו בענין קדימה ואיחור. והר"מ ז"ל תפס שטת המשנה כפשטה. מאי דמוקדם מוקדם. ולא נזכר כן בתקון הגאונים. **גם** מסברא אינו נראה שתהא הדרשה לפני תה"ש. עם שתהיה קצרה. בודאי היו מרחיבין אותה. ולא היא כולה כמות ששנויה כאן. אלא אופן הדברים והתחלתם בלבד. שנה רבי. **על כן** נראה יותר שלאחר סיום ת"ש. וקודם תפלת המנחה. נשנה סדר זה. וכ"מ בתיקון הנ"ל. ובשעת ק"ש ותפלה. ודאי היו צריכין להיות מוכתרים בתפלין. אם היו מותרין בהם. כדרכן כל השנה. ופאר. ואפר. בהדי הדדי לא שייכי.

משנה ב

וביתו ריקן. כתב הרע"ב א"נ ביתו ריקן מן העבירות שלא יצא עליו שם רע בילדותו. וכתב תי"ט ולשון ביתו אינו מדוקדק לפירוש זה עכ"ל:

ואני אומר יש לנו כיוצא בו בגמרא דשילהי פ' נגמר הדין [ד' מ"ט ע"א]. גבי יואב דכתיב ויקבר בביתו במדבר. ופרשינן מה מדבר מנוקה מגזל ועריות אף ביתו של יואב כן. ש"מ דשפיר שייך לשון ביתו ריקם מעבירות. ואזדא לה נמי מה שהוקשה לו בפירש"י דנקט גזל וחמס. דסירכא דלישנא דגמרא הנ"ל נקיט ולא חמס וגזל דווקא. דה"ה לעריות. שנכלל בלשון זה:

משנה ג

אל ה' בצרתה לי. לשון התי"ט כולן מזמורים והן משש הנוספות עכ"ל. זוהי שיטת רש"י ז"ל. והיא רחוקה מדעת הרמב"ם בפ"ד מהל' תענית. וצריכה לפנים ע"ש בה"ה:

משנה ד

בא"י גואל ישראל. בירו' פריך ולא יצחק נגאל. והשיבו שמכיון שנגאל יצאחק הרי כמי שנגאלו כל ישראל הר"ן עכ"ל תי"ט. ור"ל שיצחק נגאל בזכות ישראל שיצאו ממנו. ולולי זה לא היה ניצול. ע"ד שאמרו ביעקב אשר פדה את אברהם מכבשן האש בזכותו. והיינו דלא חתמינן בגאולת יצחק ודוק:

על החמישית מי שענה את אליהו כו'. וחותם בשומע תפלה דכתיב באליהו ענני ה' ענני דהיינו תפלה רש"י. ובגמרא תנא יש מחליפין צעקה לאליהו ותפלה לשמואל:

ונ"ל לעשות סעד לנוסחא זו העיקרית לבעלי התלמוד. שהיתה משנתם תפלה לאליהו. וטעמו של רש"י אינו מספיק כל כך. וחילי דידי מהכא דאיתא פ"ק דברכות [ד' ו' ע"ב] שאליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה. ולא לומר שבתפלה אחרת לא היה נענה. דהא משמע התם שכל התפלות שקולות הן. וק"ל שאין לי להאריך בדברי' פשוטים מוכרחים במקומן:

אלא כך פירושו של דבר שלא נענה אלא בזמן תפלה דווקא. והשמיענו שככח התפלות האחרות כח תפלת המנחה. שבה נענה ובזולת זמן תפלה לא היה נענה. ודייק לה מדכתיב ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו. משמע מזה שקודם לכן לא היה נענה. עד שלא הגיע זמן התפלה:

אבל מדלא התפלל בשחרית. ליכא למידק שלא היה נענה אז. עם היותו ג"כ זמן תפלה. דמאי הו"ל למיעבד. כיון שעובדי הבעל עשו ראשונה. וקראו מהבוקר עד לעלות המנחה. ולהמתין עד למחרת לא היה אפשר. שלא יאמרו מעשי כשפים הם ותולה בעונה ידועה:

אלא ודאי מקרא יתירא דייקינן. דהכתיב עד לעלות המנחה ואין קול. ובתריה הוי ליה למיכתב ויגש אליהו. אלא לומר שלא נענה אז. אלא מפני שהיה זמן תפלה באותה שעה. ומשו"ה שפיר טפי לאדכורי בדאליהו שומע תפלה. שבו הוכיח ה' על שמיעת התפלה. ודוק שכן נ"ל דבר הגון ונאה בעזה"י:

וצל"ע בדבר זה בתעניות הללו. כשמוסיפין שש ברכות כדרך ששנינו. שכבר חתם בשומע תפלה בשל אליהו. איך יחתום בברכת שמע קולינו:

ונ"ל שחותם בה ברוך שומע תפלת עמו ישראל ברחמים. כדרך שמסיים בשופרות של ר"ה. ושמיעה קמא דאיתה נמי בתפלת הנכרי. כמו שביקש שלמה עליהם. אמרינן לה בסתמא. ושייכא בדאליהו. מפני שהיה ענייננו עם עובדי ע"ז. שחזרו בהם והודו להי"ת. והתפללו אליו ונענו עמו. ותו דקמא מישך שייך נמי לכל הצריכי' לגשמים אפי' לע"א:

והדר בעינן בשמיעה בתרא על של ישראל ביחוד. ושתפלתנו ראוייה להשמע ברחמי'. ודווקא ביומי דרחמי מיבעי לן לאפושי ברחמי. אבל בכולה שתא. לא צריכינן כולי האי. ועוד שעכשיו שיש לנו להזכיר ב' שמיעות. צריך להוסיף שום דבר בשנייה. כדרך שכתבו ז"ל במה שאנו מוסיפים לומר בעשרת י"ת וכאוב לחיים טובים. אע"פ שבזכרנו אין אומרים כי אם חיים סתם:

משנה ה

תקעו הכהנים תקעו. כתב הרע"ב חזן הכנסת כו' והוא שמש ולא ש"ץ רש"י עכ"ל תי"ט. (וכ"פ חזן רפ"ח דיומא) נראה טעמיה דחייש להפסקה. ואי משום הא י"ל דלא חשיבא הפסקה. דצורך תפלה היא וכדפסק בש"ע לענין הכרזת ש"ץ דר"ח. ועיין פ"ק דמכילתין גבי הזכרה דמשמע נמי הכי:

משנה ו

משנה לחם

אנשי בית אב עמ"ש בס"ד ריש תמיד.

משנה לחם

ולא משלימין מפרש בגמרא (דיב"א) דלצעורי בעלמא הוא עם הצבור. ואינו תענית להתפלל עננו. לפירש"י. **אמנם** לדברי ראבי"ה שהביא הטור א"ח (סתקס"ב) נראה דמפרש שהיו אומרים עננו. וצ"ע.

משנה ט

משנה לחם

רי"א כו' כך לא שניות עמ"ש בס"ד במו"ק סימן תקע"ב.

משנה י

משנה לחם

אין מפסיקין עמ"ש שם בס"ד.

פרק ג

משנה ג

משנה לחם

בתי"ט ד"ה וכן אע"פ שאין צרתה (אלא) עצירת כצ"ל.

משנה ז

שמעון התימני. כתב הרע"ב מתמנה. נראה לפי שהיה גורס **התמני** בתי"ו חרוקה שכן כתוב שמשון חתן התמני. ואנחנו קוראין **התימני** בציר"י התי"ו ומ"ם קמוצ"ה. ככתוב

בתורה חושם מארץ התימני. ואין זר לומר שהיה מארץ תימן. אף שהיא ח"ל (כמו שמצינו כמה תנאים) משא"כ עיר הנז' שהיא מא"י:

משנה לחם

בלח"ש ס"פ מא"י. נ"ב ונוסח הספרדים ביו"ד אחר התי"ו. מסכים לקריאתנו.

משנה ח

משנה לחם

אבן הטועים נראה שנקרא כך ע"ש האבדה. שנקראת תועה. כמש"ה תעיתי כשה אובד. וכן בלשון משנה (רפ"ב דערכין) אין פתח בטועה היינו שאבדה פתחה.

פרק ד

משנה ב

אלו הן מעמדות. זה לשון הרע"ב על כל משמר ומשמר היה מעמד מקצת שבטי ישראל חלוקים לכ"ד חלקים כו':

ואיני יודע מאין לשון זה לקוח ומה ענינו. שמפירש"י נראה שכל ישראל נחלקין לכ"ד משמרות. ולרמב"ם בפ"ו מכלי מקדש משמע שהיו בוררין מכל ישראל. הכשרים ויראי חטא שבהם למעמדות. אבל לשון זה של הרע"ב מקצת שבטי ישראל אין לו הבנה. והאם יגרע שבט א' מחבירו. זה ודאי לא יתכן. ועכ"פ היו צריכין להיות בהם מכל שבט ושבט. ואם כוונתו מקצת כל שבט ושבט. אין זה במשמע לשונו. ויותר הי"ל לומר בלשון רבו הרמב"ם ז"ל שבוררין מכל ישראל הכשרים:

גם מ"ש עוד הרע"ב ישראל שבאותו משמר מתכנסין לעריהן. אותן שהיו רחוקים מירושלם ולא יכולין לעלות. והוא מהרמב"ם בספרו בהלכות הנז'. לא ברירא לי דבגמ' משמע שיכולין לעלות. וקרוב לירושלים. דהיינו לירחו נאספו. כל אנשי המעמד שהגיע זמנו. כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם:

ותו דלא יהיב שיעורא לעולין לירושלם ולמתכנסין בעריהן. ובגמרא איתא בהדיא הגיע זמן המשמר לעלות. חצי המשמר עולה לירושלם וחציו לירחו. אולי יסבור שמשמר זה של כהנים ולויים הוא. אך צ"ע מאן פליג ליה בהא ועיין גמ' דמכילתין (דכז"ב) וצריכא רבה:

משנה ג

במנחה נכנסין וקורין על פיהן. פרשה בנעילה ליכא רש"י. וז"ש הרמב"ם ואין קורין אלא בשחרית ובנעילה לא ידעתי מניין לו עכ"ל תי"ט. ובודאי הדבר צריך תלמוד. ואצלי

שקול ומעויין. והמשכיל בחבור הר"מ ז"ל לבבו יבין מה שיש לספק בזה. גם בפירש"י. ולא אאריך כאן. ועמ"ש לקמן:

משנה לחם

בששי אבל שבת לא קתני. שאין בו קריאה של מעמד. מחמת קריאת פרשת השבוע. (עיין ב"א) שאינה נדחית. אצ"ל שלא היו מתענין בו. אבל היו נכנסין למעמדם. כמו בכל יום (וקורין כסדר כל העם) בשחרית ובמנחה לדר"ע. ולדב"ע לא היה בו מעמד במנחה. דתנן לקמן.

משנה ד

קרבן עצים אין בו בנעילה עיין בפי' הרע"ב שכתב שלא ירד לסוף דעתו של הרמב"ם ז"ל שנראה מדבריו שיש תפלה יתרה לאנשי מעמד והיא נקראת מוסף. והתי"ט דחק עצמו ליכנס בפרצה דחוקה. ולהחזיק בפלך הדעת הנדחה הלז. ואע"ג דסלקה ליה שיטת הר"מ וקלסה. לא כיפי תלי לה המעיין יראה כמה מהדוחק יש בה. ועיין בכ"מ:

ומה שהוסיף בתי"ט לעשות לה סמוכות מן הירו' דקאמר. ש"מ שמתפללין ארבע. לא ידעתי מה זו סמיכה שסמך עליה. שלדעתי שמתפללין ארבע שייך נמי בתעניות. שהרי שלשה למעמדות בכל יום. שהם ערבית שחרית מנחה ונעילה. וכי הא דאמרינן בפ' ב"מ [ד' כ"ד ע"א] יום הוא שנתחייב בארבע תפלות. שהכוונ' עם תפלת ערבית והוצרך להודיענו דנפקא לן ממתני' שמתפללין נעילה במעמדות. והיינו דחדי' לן. הבו דלא לוסיף עלה תו צלותא יתירתא:

ותדע עוד שעל כרחך כך פירושו של הירו' הנזכר כמו שאמרנו. דהא דיוקו שמתפללין ארבע שייך נמי בתענית. שהרי שלשה פרקים הללו שבהם כהנים נושאים כפיהם ד' פעמים ביום נשנו כאחד. ואי מדתנן ד' פעמים כהנים נושאים כפיהם שמע לה. א"כ הכי נמי קאי אתעניות כמו אמעמדות וק"ל:

ועל כרחך תעניות דתנן לאו של מעמדות הוא. דאי הכי לא הוו שלשה פרקים. דהיינו תעניות היינו מעמדות. ובלא תענית צריכים לישא כפיהם ד' פעמים מחמת המעמדות. אלא ודאי בשאר כנסיות ישראל שאין בהם מעמד מיירי. שהכהנים נושאים כפיהם בהם בכל תפלתם. והיכי משכחת לה ד' פעמים ביום בתעניות.

ולכן ודאי הגירסא שבגמרא דריש פרקין מוכרחת (ולא כמו שהמציא הרב בכ"מ גירסא חדשה מלבו. ונשא פנים במ"כ כי רב להדר פני גדול. בדבר שאין לו שחר). ומשנתינו הכין מתפרשא דיש בשלשה פרקים הללו יום א'. דהיינו יום הכפורים. שבו נושאין כפים ד' פעמים ביום:

והשתא שפיר איתא להך דירושלמי דש"מ דמתפללין ד' בתעניות כמו במעמדות. ומשכחת לה בתענית צבור שיש בו נעילה. והיינו דמתפללין ארבע. שיום זה נתחייב בד' תפלות כדרך שאמרנו. ולא מן נושאים כפיהם שמעינן לה. אלא מנעילת שערים דתנן. דמיתוקמא אכולהו ג' פרקים. ולא כמוסף. שידוע שאין מוסף אלא ביו"ה. והוא דבר ברור ומוכרח לענ"ד בכוונת הירושלמי:

וגם השכל הישר נותן שאלמלא נתכוין התנא במלת מוסף לתפלה יתרה של אנשי מעמד. היה קורא לה שם חדש. ולא ליתן מקום לטעות בשם מוסף הרגיל וידוע:

ותו קשיא לי אליבא דרמב"ם. אם נאמר ע"פ דרכו שלעולם בכל הזמנים התפללו במעמדו' תפלה זו היתרה להם. מלבד של מוספין ביום שיש בו קרבן מוסף. וכן דבריו שבחבורו מוכיחין באמת. א"כ הא דתנן ריש פרקין כהנים נושאים כפיהם ד' פעמים ביום וקמפרש במוסף. דלדידיה היינו מוסף של כל יום המעמד. ושל י"ט לא הוזכר כלל. והא הוי מצי למיתני דמשכחת לה נמי ה' פעמים ביום דהיינו ביו"ה וצ"ע רב:

וליכא לשנויי שינויא דחיקא. דאליביה דרמב"ם הכי מפרשינן למתני'. דכל הג' פרקים שוים שיש בהם נשיאות כפים ד"פ. ומשו"ה לא אשמעינן זימנין דאיכא ה"פ. דלא תני אלא הנך דדמיין להדדי דאיתנהו בד"פ. ובמה שחלוקים זה מזה לא קמיירי:

משום הא לא איריא מכח הוכחתי לעיל דתעניות דתנן. לאו של מעמדות הן. וא"כ הא לית בהו צלותא יתירתא והיכי משכחת ד"פ ביום. אלא ודאי ליתא ודוק היטב:

משנה לחם

קרבן מוסף עתי"ט מ"ש אבל למזבח עצמו לא היו מניחים לגבעונים לחטוב עצים ולשאוב מים. **יפה** אמר. ודבר מוכרח הוא. שהרי אף כהנים בעלי מומים מתליעין בעצים. ולא היו מניחין לגבעונים לעשותו.

משנה ה

וכל מי שטעה שבטו. כתב הרע"ב ולא היה יודע עם מי ילך עכ"ל:

ולא ידעתי מהו. וענין משנה זו נעלם ממני מכל וכל. האם מחלו בני זתוא לכל הבא למלא ידו להקריב עמהם. ומה שייכות טעות השבט לכאן. אולי ר"ל מי שהיו אבותיו מוחזקים במביאי העצים ונשכח יחוסו. ואינו נראה לי:

אבל היותר קרוב אלי שבפעם הראשון שהתנדבו בני זתוא. כשעלו מן הגולה. עלו עמהם כהנים ולויים וכל מי שטעה בשבטו. ונלוו עליהם והשתתפו עמהם בנדבת העצים. על כן זכו עמם להיות יד כולן שוה בהם. שהם ובני בניהם של אותם שעלו אתם. ונספחו עליהם בנדבה הראשונה ואחר כך היו ידועים למשפחותם ולבית אבותם. אותן העולים

הנלווים על בני זתוא. והיו מקריבין עמהם באותו בכל שנה. וזה נראה לי פירוש אמיתי במשנה זו:

אך דעת הרע"ב רחוקה ממני. ודבריו סתומים וחתומים ונעלמי' מהבינם. ויש מהתרעומת על פרשנים המקצרים דבריהם יותר מדאי. ואף שדבר זה אינו יוצא ממנו לא איסור ולא היתר ולא דין מהדינים. אעפ"כ משנה שלמה היא. ולשונה חיים ומרפא לנפש. ואין ראוי שנקחהו בלי הבנה. ואם דבר קל ופשוט היה אצל הרע"ב ז"ל. קשה הוא אצלינו יתמי דיתמי:

משנה לחם

בעשרה בו אולי מפני זה לא קבעו בו התענית. אע"פ שרובו של היכל נשרף בעשירי.

משנה לחם

לענין מ"ש רע"ב. בבני קוצעי קציעות שנקרא בני סלמאי הנתוצתי. **עמ"ש** בס"ד בחי"ג.

משנה ו

משנה לחם

בטו"ב תמוז עיין עולם ברור פירושי לס"ע פ"ג.

משנה לחם

בט"ב נגזר על אבותינו עמ"ש בחי"ג.

משנה ח

וביום הכיפורים. שבו ניתנו לוחות האחרונות. עמ"ש בס"ד בביאור מאמ' פ"ק דברכות [ד' ח' ע"א] דלעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שמו"ת:

סליקא לה מסכת תענית בס"ד

משנה לחם

וכי"כ עיין עולם ברור.

משנה לחם

בחור שא עיניך כו'. תנא כל מי שאין לו אשה נפנה לשם. גמרא. **א"כ** בחור לא דווקא. אלא משום דרוב הנושאים אשה. בחורים הם. ונראה ג"כ שבתולות היו החולות. לא אלמנה וגרושה. ובחור נאה לבתולה. ככתוב.

משנה לחם

וכן ה"א צאנה עתי"ט בשם הר"ן. **ועדיין** צריך תבלין מה ענין זה לכאן. הלא נדרש על ענין מתן תורה ובנין בית המקדש. **וי"ל** משום דאשה טובה נמשלה בתורה. כדאמרינן כמה טובה אשה טובה. שהתורה נמשלה בה. שנאמר מצא אשה. מצא טוב.

משנה לחם

סליקא לה מסכת תענית